

ція якого пов'язана лише з професійною діяльністю цієї людини. Значить, справедливо припустити, що підрив ділової репутації може спричинити істотну шкоду для зазначених осіб. Така шкода, очевидно, може бути як матеріальною, так і нематеріальною. Крім того, підрив ділової репутації, скоріш за все, вчинятиметься з певними метою і мотивом. Зокрема, це можуть бути корисливі чи інші особисті мотиви. Думаємо, що ступінь суспільної небезпечності цілеспрямованого підриву ділової репутації, вчиненого з корисливих чи інших особистих мотивів і у результаті якого було завдано істотної шкоди фізичній або юридичній особі, є достатньо високим, у зв'язку з чим таке діяння можна було б криміналізувати. Оскільки посягання відбувається у першу чергу на ділову репутацію, однак при цьому можуть порушуватися інтереси особи, пов'язані з її господарською чи іншою діяльністю, то суспільні відносини щодо охорони доброго імені особи слід вважати основним безпосереднім об'єктом, а суспільні відносини, наприклад, щодо здійснення особою господарської діяльності – додатковим безпосереднім об'єктом. Тому відповідну кримінально-правову норму слід передбачити не у Розділі VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності», а у Розділі III Особливої частини, змінивши його назву на таку: «Злочини проти волі, честі, гідності та ділової репутації особи».

Березовська Н. Л.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

ПРАВО НА ЖИТТЯ

Право людини на життя закріплено в ч. 1 ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966 рік), в ч. 1 ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 року), ст. 1 Протоколу № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари (1983 рік), ст. 2 Конвенції Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини (1995 рік), ст. 27 Конституції України (1996 року), ст. 281 Цивільного кодексу України (2003 року). Конституція України проголошує життя особи найвищою соціальною цінністю. Цивільний кодекс України містить цілу статтю під назвою «Право на життя» (ст. 281): «1. Фізична особа має невід'ємне право на життя. 2. Фізична особа не може бути позбавлена життя. Фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я, а також життя та здоров'я іншої фізичної особи від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом... 4. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя... 6. Штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує дванадцяти тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки. У випадках, встановлених за-

конодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів».

В кримінальному праві України злочини проти життя містяться у розділі II Особливої частини. Разом з тим, визначення терміну «життя» законодавець не закріплює ні в диспозиціях статей, ні в можливій примітці до норми. Це не викликало б заперечення, якби, при кваліфікації діяння, не викликало таку масу точок зору з приводу того, чи варте життя ненародженої дитини уваги держави. Життя починається із зачаття, тому і захищати ненароджену особу повинна не лише мати за власним бажанням, а й інші особи, держава. На практиці, застосування норм щодо захисту життя починається із моменту народження. Видається, йде підміна поняття «життя» і «народження». І Конституція України, і Кримінальний кодекс України проголосили захист життя особи, а фактично захищається лише та частина життя, яка починається з моменту народження. Цивільне право захищає матеріальні права дитини, в певних випадках, до її народження. Та чи можуть матеріальні права бути важливіші права на життя?

Кримінальний кодекс України, в ст. 134, закріплює кримінальну відповідальність за «Незаконне проведення абортів». За частиною 1, злочин є невеликої тяжкості, за частиною 2 – середньої тяжкості. Максимальне по суворості покарання, при наявності похідних наслідків – п'ять років позбавлення волі. Але на практиці за саме вбивство ненародженої дитини відповідальність взагалі відсутня, при цьому «гуманно» відносяться до осіб, які проводять незаконно аборти. Так, згідно витягу з ухвали судової колегії в кримінальних справах Верховного Суду України від 06 березня 2001 р. слідує, що за незаконне проведення абортів за сукупністю злочинів, Х. визнано винною в тому, що вона як лікар-гінеколог незаконно проводила аборти й неодноразово одержувала за це винагороду від громадян шляхом вимагательства та у великих розмірах. За що її засудили до 1 року позбавлення волі та за амністією звільнили від призначеного покарання. В Єдиному державному реєстрі судових рішень у кримінальних справах, ст. 134 КК України згадується на 343 сторінках, при цьому на сторінці – 25 записів. Але ні мати, ні лікар чи інші особи відповідальності за вбивство цієї дитини відповідальності не несуть.

Згідно законодавства, не вважається вбивством «штучне переривання вагітності» до 12 тижнів, коли дитина в утробі матері вже смокче пальця, в неї наявне серцебиття; а й після цього – до 22 неділь «у випадках, встановлених у законі». Закон України від 02 листопада 2004 р. № 2135-15 «Про внесення змін до статті 281 Цивільного кодексу України» при цьому закріпив, що в абзаці другому частини п'ятої слова «та соціальних» виключити; у частині шостій: в абзаці другому слова «двадцяти восьми» замінити словами «двадцяти двох»; в абзаці третьому слова «за медичними та соціальними показаннями» виключити; частину сьому викласти у такій редакції: «7. Повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними

показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством». Цей Закон набрав чинності з 1 січня 2005 року. До постанови Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 № 144 діяла постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1993 р. № 926, згідно якої строки штучного переривання вагітності були до 28 тижнів і показників, які тоді називались «медичні та соціальні» було трохи більше. Що стосується медичних, то чомусь (не володіючи спеціальними знаннями важко претендувати на достовірність висновку щодо переліку медичних показників) змінилась і їх назва в деяких випадках, наприклад, раніше – новоутворення, зараз – злоякісні новоутворення. До соціальних показань, за наявності яких могло бути проведено штучне переривання вагітності від 12 до 28 тижнів були: наявність трьох і більше дітей; розлучення під час вагітності; смерть чоловіка під час вагітності; вагітність внаслідок зґвалтування; перебування жінки або її чоловіка у місцях позбавлення волі; позбавлення жінки батьківських прав; наявність у жінки дитини-інваліда; тяжке захворювання або травма чоловіка, що зумовили його інвалідність під час вагітності дружини. Порівнюючи вказані постанови, ми можемо прийти до висновку, що хоч окремо не представлено терміну щодо соціальних показників, вони є. Напевне, до них ми можемо віднести: народження дітей з підтвердженим діагнозом спадкових захворювань та гетерозиготне носійство подружжям мутантних генів, що зумовлюють спадкові захворювання (як виправдання – пренатальне підтвердження діагнозу в плоді із застосуванням інвазивних досліджень); вагітність внаслідок зґвалтування. До них знов додано вікові показники. Так, показаннями до штучного переривання вагітності, згідно діючої постанови Кабінету Міністрів України, є вік – до 15 та після 45 років. Раніше в графі фізіологічний та інший стан зазначалося про стан фізичної незрілості організму жінки – до 18 років (це при тому, що до введення у дію чинного ЦК України, шлюбний вік для жінки був 17 років без його зниження), стан загасання функції репродуктивної системи жінки – 45 років; стан після оперативного втручання, пов'язаного із видаленням життєво важливого органа.

Але все, знову ж таки, зводиться не до захисту життя ненародженої дитини, яка, уявляється, не може бути позбавленою закріпленою ст. 281 ЦК України права на життя. Навіть не дивлячись на те, що ніхто у цілому світі, чи то чужих чи рідних, не захищає її право. Як же розуміти абз.2 ч. 3 ст. 281 ЦК України, може тоді, згідно діючого законодавства, слід було б додати «крім ненароджених дітей, які не можуть захищатись»?

Вважаємо, виправити ситуацію, яка склалася можна декількома альтернативними шляхами: 1) закріпивши поняття «життя» в примітці до статті 115 КК України; 2) роз'яснити значення терміну «життя» у постанові Пленуму Верховного Суду України. Вносити зміни до КК України

не буде потреби, так як «спричинення смерті іншій особі» поглинає і випадки вбивства ненародженої дитини. При кваліфікації тяжких тілесних ушкоджень за ознаки «переривання вагітності», дії винної особи слід додатково кваліфікувати за вбивство. При незаконному проведенні абортів також повинна йти додаткова кваліфікація дій винних і за вбивство маленької особи.

Отже, кримінальне право, яке покликане захищати найбільш важливі суспільні відносини, не може «залишитись» осторонь найбільш цінних суспільних відносин – щодо захисту життя. Життя будь-якої особи повинне захищатися законом. Не допустимо говорити про правову державу там, де вчиняються вбивства з законного дозволу держави.

Пилипенко Є.О.

Донецький юридичний інститут МВС України, викладач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності факультету міліції громадської безпеки, кандидат юридичних наук

ЗНИКНЕННЯ БЕЗВІСТІ ПОТЕРПІЛОГО ЯК ОСОБЛИВО КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ

Чинне кримінальне законодавство України визначає вичерпний перелік злочинів проти життя та здоров'я особи, особливе місце серед яких займає злочин, передбачений ст. 135 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Залишення в небезпеці», який не тільки ставить в небезпеку життя та здоров'я особи, але й може завдати їм реальної шкоди. Так, залишення в небезпеці, що спричинило смерть або інші тяжкі наслідки охоплюється ч. 3 ст. 135 КК України (Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Назва з екрану). Даний злочин є злочином з матеріальним складом, оскільки, окрім злочинного діяння, обов'язковим елементом об'єктивної сторони злочину є тяжкі наслідки та причинний зв'язок між діянням та наслідками, що настали (Мельник М.І., Клименко В. А. Кримінальне право. Особлива частина. 2008, с. 74-75).

На сьогодні законодавцем чітко не зазначено, які саме наслідки від залишення в небезпеці слід вважати тяжкими, а тому з приводу їх визначення існують певні суперечності. Головна суперечність полягає в тому, чи є тяжким наслідком від залишення в небезпеці зникнення безвісти потерпілого?

На мою думку, зникнення безвісти потерпілого повинно відноситись до тяжких наслідків від залишення в небезпеці та охоплюватись ч. 3 ст. 135 КК України. Так, у більшості випадків зникнення осіб безвісти, зниклими стають люди похилого віку, малолітні, а також ті, що страждають різними психічними захворюваннями. Тобто це ті особи, що підпадають під категорію потерпілих від злочину, передбаченого ст. 135 КК України.